

نظار شب

تأليف:

بسام عطية فرج

ترجمة و اقتباس:

عبدالغنى براهوى

نشر احسان

فرج، بسام عطیه اسماعیل

نماز شب / تألیف بسام عطیه فرج؛ ترجمه و اقتباس عبدالغنی براهویی. -- تهران: احسان،

۱۳۸۳.

[۹۶] ص.

ISBN: 964-356-356-1

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۹۶ - ۹۵]؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. نماز شب. ۲. نماز شب - احادیث. الف. براهویی، عبدالغنی، ۱۳۴۷ - مترجم.

ب. عنوان.

۲۹۷/۳۵۳

BP۱۸۷/۷/۴۵۸

۱۳۸۳

م۸۳-۱۵۰۹۳

کتابخانه ملی ایران

بسام عطیه فرج

نماز شب

عبدالغنی براهویی

نشر احسان

• ناشر:

جلد ۳۰۰۰

• تیراژ:

اول - ۸۳

• نوبت چاپ:

چاپخانه مهارت

• چاپ:

ISBN: 964-356-356-1 / ۹۶۴-۳۵۶-۳۵۶-۱

• شابک:

۵۵۰ تومان

• قیمت:

نشر احسان

فروشگاه شماره ۱: تهران - خیابان انقلاب - روبروی دانشگاه - مجتمع فروزنده -

شماره ۴۰۶ - تلفن: ۶۹۵۴۴۰۴

فروشگاه شماره ۲: تهران - خیابان ناصر خسرو - کوچه حاج نایب - شماره ۱/۱۱ -

تلفن: ۳۹۰۲۷۵۰

سندوق پستی: تهران ۳۸۵ - ۱۱۴۹۵

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار
۱۱	قرآن و شب‌زنده‌داری
۱۵	تشویق و تأکید رسول اکرم صلی الله علیه و آله بر شب‌زنده‌داری
۱۹	شب‌زنده‌داری و شیطان
۲۳	حکم کسی که برنامه‌ای برای عبادت نداشته باشد
۲۷	شروع شب‌زنده‌داری با تلاوت قرآن و دعاهاى مأثور
۳۵	استفاده از مسواک
۳۹	بهترین وقت قیام
۴۳	تعداد رکعات و کیفیت آنها
۴۷	نماز وتر و چگونگی گزاردن آن
۵۱	تلاوت قرآن در نماز شب
۵۳	پیامبر صلی الله علیه و آله و طول دادن نماز
۵۷	همکاری زن و شوهر و نزدیکان در نماز شب
۶۱	اجازه گرفتن زن از شوهر برای قیام
۶۵	شب‌زنده‌داری و جلوگیری انسان از ارتکاب گناه
۶۹	تأثیر نماز تهجد و شب‌زنده‌داری در صحت و سلامتی
۷۳	تخفیف برای سالمندان، بیماران و خستگان

۷۷	 حکم کسی که از نمازهای تهجد غفلت ورزیده و خوابیده است
۸۱	 حکم شب‌زنده‌داری
۸۳	 عوامل یاریگر بر قیام شب
۸۷	 گلچینی از حالات و سخنان گهربار دانشمندان اسلامی
۹۱	 سخن آخر
۹۵	 منابع

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ وَأَنْفُسَنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أما بعد:

باری، خداوند متعال می فرماید: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ * وَالَّذِينَ يَسْتَوُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا^(۱)

کسانی که وظیفه‌ی دعوت را برعهده دارند بیش از دیگران به شب‌زنده‌داری نیازمندند. شب‌زنده‌داری پیکاری است در راه تقویت اراده، غلبه بر شیطان و فرمانبردار کردن نفس از خداوند. کسی که به خاطر نماز، خواب و راحتی و بستر گرم و نرم خویش را ترک می‌کند و با تمایلات نفسانی‌اش به مبارزه بر می‌خیزد، با آب سرد وضو می‌گیرد و آماده‌ی نماز و عبادت و تقرب به خدا می‌شود، بی‌شک شایستگی و آمادگی دعوت و تبلیغ را نیز به خوبی می‌یابد. رسول اکرم ﷺ می فرماید:

۱- فرقان / ۶۳ - ۶۴: «بندگان [خدای] رحمان کسانی هستند که بر زمین، فروتنانه راه می‌روند، و چون جهالت پیشگان خطابشان کنند با آنها با سلام پاسخ می‌گویند * و کسانی که به پاس پروردگارشان شب را به سجده و قیام به سر می‌برند...»

«إِذَا أَرَادَ الْعَبْدُ الصَّلَاةَ مِنَ اللَّيْلِ أَتَاهُ مَلَكٌ فَقَالَ لَهُ قُمْ فَقَدْ أَصْبَحَ فَصَلِّ وَ
أَذْكُرْ رَبَّكَ؛ فَيَأْتِيهِ الشَّيْطَانُ فَيَقُولُ: عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ وَ سَوْفَ تَقُومُ. فَإِنْ قَامَ فَصَلِّ
أَصْبَحَ خَفِيفَ الْجِسْمِ قَرِيبَ الْعَيْنِ. وَإِنْ هُوَ أَطَاعَ الشَّيْطَانَ حَتَّى أَصْبَحَ نَالَ فِي
أُذُنِهِ» (۱)

«هرگاه بنده در شب قصد نماز کند، فرشته‌ای از سوی پروردگار نزد وی می‌آید و به
وی چنین خطاب می‌کند: برخیز که صبح شده است، برخیز و نماز برپا دار و به ذکر و یاد
پرودگارت بپرداز. از طرف دیگر شیطان می‌آید و به او می‌گوید: شب دراز است، بخواب،
بعداً بیدار خواهی شد. اگر برخیزد و نماز را به جای آورد، سبک و بانشاط و شادمان
خواهد شد و اگر از شیطان فرمان برد، تا این که بامداد شود [و نماز نگذارد] بی‌گمان در
گوشش ادرار خواهد کرد».

قیام شب، دلیل اخلاص و تجرد انسان و نشان دوری وی از ریا و تظاهر
است. اخلاص که از بایسته‌ترین صفات دعوت‌گران است، شرط پذیرش عمل به
درگاه خدا نیز هست. در این مورد ولید الاعظمی چه زیبا سروده است: (۲)

«ای شب! بی‌گمان قیام و بیدار نگه داشتن تو، مدرسه‌ای است که در آن
قرآن به من معانی اخلاص را می‌آموزد. لذا آن را به عنوان یگانه برنامه و راه
زندگی بر می‌گزینم، چرا که مرا در بهشت جای می‌دهد و همواره نشانم می‌دهد
که دنیا چگونه با زرق و برق فریبنده و دروغینش می‌خواهد من را در خود فرو
برد. همانند آفتاب پرست در هر لحظه برای فرییم با رنگی فریبنده جلوه می‌کند.
سعی دارد که مرا با آلوده کردن به گناه نابود و منحو کند، پس از آن دور می‌شوم،
عداوت به دل می‌گیرم و همواره زیر نظرش می‌گیرم که چگونه مرا وسوسه

می‌کند، لذا قلب را به پروردگارش وصل می‌کنم، تا راه غفلت و انحراف نروم و یاد و ذکر مداوم پروردگار هم از من حراست و حفاظت می‌کند».

همه‌ی ما گنه‌کار و مقصریم. چه زیباست که وقت سحر درگاه خداوند را بگوییم و از او آمرزش و رحمت بخواهیم. سحرگاه هم بهترین موقع اجابت دعاست. خداوند آنان را که سحرگاهان آمرزش می‌خواهند چنین توصیف می‌کند:

﴿لِّلَّذِينَ آمَنُوا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ يُصِيرُ بِالْعِبَادِ ۖ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَرَبَّنَا عَذَابَ النَّارِ ۖ الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْتَقِبِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾ (۱)

دعای شبانه بهترین و آرامترین عبادتهاست، انسان در تاریکی شب بهتر می‌تواند خود را به درگاه خدا خاشع و فروتن کند. از ابوامامه روایت است که از حضرت پیامبر ﷺ پرسیدند: «کدام دعا به اجابت نزدیک‌تر است؟ فرمود: دعایی که در آخر شب و بعد از نمازهای واجب در خواست شود» از حضرت جابر روایت است که گفت: شنیدم رسول الله ﷺ می‌گفت: «ساعتی در شب است که اگر دعای شخص با آن ساعت هم‌زمان شود هر چه بخواهد، دنیوی باشد یا اخروی، خدا از او می‌پذیرد. و این ساعت در تمام شب‌ها وجود

۱- آل عمران / ۱۵ - ۱۷: «برای کسانی که پرهیزگار بوده‌اند، نزد پروردگارشان باغهایی است که جویبارها در آن روانست و در آن جاویدانند با همسران پاکیزه و خشنودی خدا، و خدا به احوال بندگان بیناست * و کسانی که گویند: پروردگارا ما ایمان آوردیم، پس گناهانمان را بیامرز و از عذاب جهنم مصونمان دار * و [از آن جمله‌اند] صابران و راستگویان و فرمانبرداران و انفاق‌کنندگان و آمرزش طلبان سحرگاهان...»

دارد.^(۱) دعا کردن در سجده بسیار خوب است؛ زیرا در آن لحظه انسان به خدا نزدیک‌تر است. پس باید در آن حال بیشتر دعا کند. از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود:

«أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ»^(۲)

«نزدیکترین حالت بنده به خدا سجده است، پس در آن بسیار دعا کنید».

«يَنْزِلُ رَبُّنَا كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَقْضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ. مَنْ يَسْأَلُنِي فَأَعْطِيهِ وَ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ»^(۳)

«هر روزگار ما هر شب پس از سپری شدن ثلث آخر شب به آسمان فرودین نازل می‌شود و می‌پرسد: کیست که مرا بخواند تا دعایش را اجابت کنم؟، کیست که از من چیزی بخواهد تا هر چه بخواهد بدو عطا کنم و چه کسی طالب آمرزش است، تا ببخشایم؟»

آیا با این همه باز هم غفلت و تنبلی کنیم؟ در صورتی که می‌دانیم اگر به مردم گفته شود همان وقت شب در فلان جا پول و گوشت و کالایی توزیع می‌کنند، همگی به سرعت بدان سمت می‌شتابند. پس بهتر است قدری به خود آییم و از این فرصت‌ها استفاده کنیم. فرشتگان فضل و رحمت خداوند را فرود می‌آورند و در خانه‌ای که شب‌زنده‌داری می‌شود، نازل می‌گردند و سعادت حقیقی همه جای آن را فرا می‌گیرد.

چه خوب است که در خانه زن و شوهر هر دو با هم برای تحقق این امر سعی و تلاش کنند.

۱- به روایت مسلم، شماره ۷۵۷، صلاة المسافرين، فی اللیل ساعة مستجاب فیها الدعاء.

۲- بخاری و مسلم.

۳- به روایت مسلم

امام شهید حسن البناء رحمه الله در رساله‌ی (المناجاة) اعضای جماعت اخوان المسلمین را به قیام شب تشویق می‌کند و چنین می‌گوید: «ای برادر، بهترین وقت مناجات و راز و نیاز زمان خلوت تو با خداست، آن هم در موقعی که شب پرده‌های سیاه خود را بر زمین می‌کشد و ستارگان ظاهر می‌شوند و مردم در خواب فرو می‌روند، ولی خلوت‌گزینان بیدارند و با حضور قلب پروردگارشان را یاد می‌کنند. پس در آن لحظات عجز و ناتوانی خود را بین، پروردگارت را به بزرگی یاد کن و از ترس هیبتش گریه کن تا دلت آرام گیرد. به مراقبت او آگاه باش، در دعا اصرار کن، در استغفار بکوش و احتیاجات را به پیشگاه ذاتی عرضه کن که از هیچ چیز در نمی‌ماند، و وقتی اراده می‌کند که چیزی وجود پیدا کند به او می‌گوید باش پس می‌شود. تو هم خیر دنیا و آخرت و آمال خود را از او بخواه و برای سرزمین و خاندانت دعای خیر کن.

﴿وَمَا التَّائِبُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾^(۱)

در شب‌زنده‌داری و مناجات پروردگار، چنان انس و الفتی نهفته است که ناراحتی و خستگی احساس نمی‌شود. پیامبر صلی الله علیه و آله در شب‌زنده‌داری‌ها و عبادات طولانی پاهایش ورم می‌کرد. ولی چون در انس الهی غرق بود متوجه درد و رنج آن نمی‌شد.

صالحان می‌گویند: هیچ لذتی در دنیا مانند لذت نعمت‌های آخرت نیست، مگر لذتی که از شیرینی مناجات در دل شب‌زنده‌داران پیدا می‌شود. پس شما نیز بکوشید که این لذت را بجشید.

۱- آل عمران / ۱۶۶: «... هیچ پیروزی و فتحی نیست مگر از جانب خداوند غالب و فرزانه.»

در پایان به شما مسلمانان سفارش می‌کنم که شب‌زنده‌داری کنید و در تاریکی شب با حالت عجز و ناتوانی به درگاه مولای کریم بایستید و با تواضع و فروتنی و احساس تقصیر و اعتراف به گناه، بر آستانه‌اش سر تسلیم فرود آورید و به بخشایش او که بر مجرمان جاری است، امیدوار باشید تا از رحمت و احسانش بهره‌مند شوید و بهشت را پاداش خود گردانید.

برادران! با ادای نماز در تاریکی شب، قیام خاشعانه و سجده‌ی متواضعانه، ذکر و تسبیح و ریختن اشک، درهای رحمت خدا را بکوبید و به قبولی دعایتان در محضر او ایمان داشته باشید، و یادتان باشد که در این حال برای پیروزی دین اسلام و سایر مسلمانان نیز دعا کنید.

یا رجال اللیل جدّوا ربّ صوت لا یُرَدُّ
ما یقوم اللیل الا من له عزم و جدّ^(۱)

عبد الغنی براهویی

۱۳۷۸/۶/۲۸

۱- ای مردان شب خیز! بکوشید، چه بسا صدا و فریاد شب بی‌پاسخ نمی‌ماند و به قیام شب تنها آن کسی برمی‌خیزد که اراده‌ی قوی و جدّی داشته باشد.